

Ved
redaktør, rigsdagsmand Jens Jessens død i 1906

De 6 yngre mænds henvendelse til landdagsmand H. P. Hanssen

Af *N. J. Gotthardsen*.

Ved at blade i mine gamle manuskripter og papirer træffer jeg på de dokumenter og breve, der knytter sig til de 6 yngre mænds skriftlige henvendelse til landdagsmand H. P. Hanssen, Åbenrå. — Der er nu gået mere end 50 år siden den gang; den lille begivenhed hvirvlede en mængde støv op både i vor hjemlige og i den kongerigske presse. Af de 6 er nu kun gdr. Niels Jochum Hørlyck af Rurup og jeg i live. Også rigsdagsmand H. P. Hanssen i Åbenrå er forlængst gået i graven. — Der er for mig ingen tvivl om, at de politiske og taktiske skillelinjer, der har bestået helt siden vor landsdels adskillelse fra Danmark i 1864, også i dag går igen i mål og kampmetoder i Sydslesvig og vil vedblive at bestå i fremtiden. Det er derfor ikke uden betydning, at der nu 50 år efter kastes lys over, hvad der skete i 1906 — også i sagens interesse ved hjælp af private breve til H. P. Hanssen.

Jessens død i juli måned 1906 efter en operation på prof. Rovsings klinik i København følte i vide kredse i det danske folk, og da særlig i Sønderjylland, som et stort folkeligt tab. — Jessen havde ved sin ildhu og hjertevarme, ved sin rankhed, stejlhed og offervilje i kampen mod vor landsdels fortyskning ved de prøjsiske magthavere, vakt modet og kampviljen — måske særlig i de unges rækker.

Vi var alle klar over, at der bestod et vist modsætningsforhold imellem landdagsmand H. P. Hanssen og rigsdagsmand J. Jessen om vor danske taktik over for vore modstandere: Tyskerne. Mod-sætningen kendetegnedes almindeligt ved udtrykkene: Protest — og forhandlingspolitik, uden at disse begreber dog kan siges at være særlig rammende. — Ved Jessens død bebudedes i en del

kongerigske blade, at vi nu ville opleve en ny kurs i de sønderjydske kampmetoder ved Jessens arvtager, H. P. Hanssen. Da landdagsmand Hanssen stadig tav over for disse påstande, voksede den ængstelse, der måske særlig havde gjort sig gældende i befolkningsskredse på vestkysten blandt yngre og ældre af Jessens tilhængere. I Den nordslesvigske Vælgerforening og i vor landsdels presse var der udkæmpet fejder om vor taktik, personliggjort i vore to politiske førere, Jessen og H. P. Hanssen. Da forskellen i synspunkterne naturligvis ikke skyldes førerne alene, men ulmer og ligger hos folket — måske noget mere ubevidst og uklart, er det forståeligt, at der ved Jessens død hos hans meningsfæller kunne opstå lyst og trang til at tale med modparten og efterfølgeren, landdagsmand H. P. Hanssen — og det var det, der skete, da vi yngre mænd henvendte os til H. P. Hanssen om en samtale, der også straks bevilgedes os. Samtalen fandt sted den 2. september 1906 i H. P. Hanssens hjem i Åbenrå i nærværelse af fru Hanssen og Sprogforeningens formand Math. Andresen. — Af de 6, der havde underskrevet vor henvendelse, var gdr. Niels Jochum Hørlyck af Rurup udebleven på grund af sygdom. — De fremmødte 5 var: gårdejer Hans Jepsen Christensen, Høgsgbro, læge Lausten-Thomsen, Skærbæk, gårdejer Niels Jørgen Gotthardsen, Nørmark, mejeribestyrer Hans Jensen, Tyrstrup, og journalist Andreas Grau fra Als. Da mejeribestyrer Hans Jensen havde fungeret som sekretær ved forberedelsen og underskriftindsamlingen, valgtes han som ordfører. Et forslag om at *nøjes* med en samtale med Hanssen og undlade den noget mere formelle og noget stive oplæsning af vor skriftlige henvendelse nedstemtes ud fra den betragtning, at en sådan samtale altid kunne ignoreres og bortforklares, medens der måtte tillægges vore skriftligt formede meninger en større og mere blivende værdi. Og her er så henvendelsens ordlyd:

Hr. landdagsmand Hanssen!

Ved vor rigsdagsmand redaktør Jessens død er de danske nordslesvigere blevne stillede overfor et nyt valg. Den nordslesvigske Vælgerforenings bestyrelse har opstillet Dem til at være vor talsmand i den tyske rigsdag. Deres valg er hermed sikret. Ifølge

Deres evner og stilling og det arbejde, De allerede har udført i den danske sags tjeneste, turde De være selvskreven til at være rigsdagsmand Jessens efterfølger nu ved hans død. Ingen dansk mand eller kvinde har været i tvivl herom. Alligevel spores der hos mange danske en vis ængstelse for fremtiden. Denne ængstelse har sin rod i, at der imellem Dem og redaktør Jessen bestod en noget forskellig opfattelse af vor stilling og den måde, hvorpå vor nationale kamp sikrest og tryggest skal føres.

Det er os klart, at ingen politiker ustraffet kan fravige sin egen overbevisning for at følge andres. Men vor sag er heller ikke nogen politisk sag, men en national livssag. Denne sag er os alle dyrebar; ikke mindre for dem, der kun har små og uudviklede evner, som alligevel sidder inde med den samme kærlighed og retsfølelse, end for dem, der står i forreste række, hvis mening derfor kan gøre krav på at blive hørt. Vi tror knap nok på, at der i virkeligheden har været så stor forskel på Deres og redaktør Jessens opfattelse af vor stilling, selv om kampmåden har været noget forskellig.

Alligevel har vi følt en trang og en pligt til at henvende os til Dem ikke alene på egne vegne, men, hvad vi føler os overbevist om, også på mange af de unges. Vi håber, at det kun vil være Dem kært, at De her ad direkte vej får syn for, hvorledes mange af de unge ser på vor stilling. Der gives Dem herved lejlighed til at udtale Dem på en måde, der vil berolige sindene og slå al ængstelse til jorden. Den nordslesvigske ungdom, der bærer fremtiden på sine skuldre, vil da trygt følge og støtte Dem i Deres ansvarsfulde arbejde for vor hellige ret.

Det er ikke en partikamp, vi fører. Det er ikke en almindelig døgnpolitik, der samler os; men det er en nationalitetskamp, som meget imod vor vilje er bleven os påtvungen, og som først kan ophøre, når vor ret, og det os i den hellige treenigheds navn givne løfte fuldt ud respekteres. Står vi, som vor nu afdøde rigsdagsmand, klippefast på dette punkt, da tror vi, at prøjserne i en nærmere eller fjernere fremtid vil få øjnene op for, at man ikke kan lade en traktat, der bestemmer over et vågent, oplyst og rettænkende folks tilhørsforhold og skæbne uanset, og at de så vil lade retten ske fyldest og for deres egen skyld holde deres een

gang givne løfte. — Vi håber, at fremtiden vil lære prøjserne, at de 150—200.000 danske nordslesvigere, der i 1864 blev skilte fra deres 1000-årige fædreland, må være en klods om benet på det prøjsiske statslegeme, og at det, kun ifølge den stærkeres ret at være vore herrer, ikke må have nogen værdi for dem, så de også af den grund engang i fremtiden vil skille sig af med os.

Endelig håber vi, at fremtiden og udviklingen vil medføre en frigørelse af de oplyste, men kuede folkeslags stilling. Det gælder om, at ingen ved små eller større retfærdighedshandlinger fra magthavernes side glemmer den store uret, vi har lidt ved at blive løsrevne fra det folk, vi fra Arilds tid har tilhørt. Det gælder for os om, at ikke begrebene forvirres derved, at vi tager som en nåde, hvad vi kan kræve som vor ret.

Forhandlingspolitiken anser vi for så vidt for uheldig, som denne i grunden forudsætter »noget for noget«. Da vi kun kræver simpel retfærdighed og ikke har noget at give igen eller slå af på, kan forhandlingsvejen, forsåvidt den ikke først betrædes fra myndighedernes side, som følge af vore klager over overgreb og uretfærdighed, efter vor mening kun virke begrebsforvirrende. Vi ønsker ganske vist, hvad De også ved lejlighed har fremhævet, at der fuldt ud arbejdes med lovlige midler og på lovens grund. Vi tænker aldrig på nogen voldelig frigørelse, men vi vil ikke vige en tomme fra vor ret og aldrig gå på akkord med uretten. Vi ved, at dette heller ikke kan være Deres mening. Men vore modstandere tager sig let udtryk af mindre klar art til indtægt, og dette kan afstedkomme forvirring i vor egen lejr. Vor bøn til Dem er derfor: at De vil gøre alt, hvad der står i Deres magt for, at vort standpunkt kan holdes klart, rent og målbevidst; at De i det hele og store vil følge det spor, vore hidtidige rigsdagsmænd har fulgt.

Underskrifterne.«

Der udspandt sig en drøftelse, under hvilken der faldt en noget mindre heldig bemærkning fra mejeribestyrer Hans Jensen: om ikke Hanssen også mente, vi stod os ved altid at holde vor fane ren og uplettet. — Hanssen tog bemærkningen som en sigtelse imod sig og kastede i vrede en tændstikæske mod Hans Jensen

med ordene: »Vil De dermed sige, at jeg har sat en plet på vor fane?«

Dette pinlige intermezzo var naturligvis ikke forudset fra nogen af siderne, og efter nogen nærmere forklaring og beklagelse fra parterne skiltes vi alligevel i god forståelse.

Uden nogen nærmere aftale herom sendte jeg dagen efter besøget dateret d. 3. september et personligt brev til Hanssen. Brevet gengives nedenstående:

Nørmark, d. 3/9 06.

Kære hr. Hanssen.

Efter vor samtale i går føler jeg trang til at skrive til Dem. — Det gjorde mig og de andre unge ondt, at De nærmest tog vor henvendelse til Dem som et mistillidsvotum. — Vor frygt for, at De i »Flensborg Avis« ser ophavskilden til en meningsforskel inden for vor lejr, viste sig desværre at være grundet, idet De gentagende udtalte Dem i den retning. — Denne frygt fra vor side var en af grundene til, at vi mente at burde henvende os til Dem. — Vi mente, at det kun kunne gavne sagen og aldrig skade Dem, at De fik at vide, at der var mange både unge og ældre, der ikke deler Deres syn og opfattelse af vor stilling, og som er rede til at hævde og være denne mening bekendt. — Vort håb med henvendelsen var da det, at De ved ad direkte vej at få syn for, at der er delte meninger om vor taktik, ville tage det videstgående hensyn til de anderledes tænkende — ikke for vor skyld, men for sagens skyld. — Vi forstod fuldt ud, at Deres egen opfattelse må blive den afgørende, da De skal bære ansvaret for Deres handlinger. — Men Deres mål må jo være i så nær overensstemmelse med Deres egen overbevisning som muligt at blive alle danske nordslesvigeres talsmand. — Der er ingen, der kan være alle tilpas. Der er både af tyske og kongerigske blade bleven bebudet en kursændring, et systemskifte, nu ved Deres valg. Deres fortid og Deres egne udtalelser taler noget i den retning. — Vi fik indtryk af det samme i går. De mener at kunne opnå resultater ad forhandlingsvejen. De mener, at vi ikke bør ægge vore modstandere ved at hævde § 5 og derved holde spørgsmålet om genforeningen med Danmark åbent. — De tror, at hævdelser af § 5 fra

Deres side i et program eller i valgagitationen kunne skade optantspørgsmålets løsning. Jeg er ikke enig med Dem heri. I hvert tilfælde tror jeg, at en mild hævden af § 5 ville være med til at skabe ro i vor egen lejr, og at dette er langt at foretrække, selv om så tyskerne skulle blive urolige, når de mærker, at kursen fra vor side bliver den gamle. — Jeg er, som jeg også udtalte i går, en modstander af al unødvendig udæskning. Jeg har i det stykke til tider følt mig noget pinlig berørt af redaktør Jessens vel æggende og somme tider noget bitre udtryksmåde, men jeg har altid ment, at en fornem og rolig ståen på vor ret uden at se til højre eller venstre i længden vil bringe os de bedste resultater. Jo mere vore modstandere mærker, at det er os magtpåliggende at få denne eller hin sag løst, desto mere utilbøjelige vil de være til det. Vi bør kræve ret og retfærdighed. Vi bør ved enhver lejlighed klage over uret og overgreb; så må det bliver tyskernes sag, hvorlænge de vil være barbarer. For vor skyld gør de sikkert ingen ting; det bliver Europas øjne og hensynet til deres egen fordel, der bliver det afgørende. — Vi står os derfor sikkert bedst ved ikke at føre siksakpolitik, men kun en rolig, målbevidst ståen på vor ret. — Når De nu uden nævneværdig modstand af Vælgerforeningens bestyrelse er bleven opstillet til rigsdagskandidat, så tror jeg ikke, at dette er sket på grund af Deres taktik i modsætning til Jessen; men så tror jeg, at De er bleven valgt som den gode danske mand, De er. — Deres person er os alle tiltalende, vi agter og ærer Dem for Deres kærlighed og opofrende arbejde i vor sags tjeneste. Jeg ville af hjertet ønske, at De måtte få held til at føre vor sag fremad henimod målet: Genforening med vort folk. — Jeg ved, at dette er Deres højeste ønske, men jeg er ikke enig med Dem om vejen. Vejen kunne blive så forskellig, at jeg for vor sags skyld måske kunne gå med til at virke for en andens valg. — Da De er opstillet af Vælgerforeningen, da vi alle ser op til Dem som menneske og som den, der i øjeblikket sidder inde med de største evner og de bedste betingelser til at være vor talsmand, behøver De ikke at frygte noget mistillidsvotum ved stemmeafgivningen, enhver bevidst dansk mand vil stemme på Dem. At Hans Jensen meget imod sin vilje kom til at såre Dem, beklager jeg dybt. Det gør mig ondt, at De kunne slå på at

trække Dem tilbage. Vi har ikke i øjeblikket en mand, der så godt som De er stillingen voksen, og som vi hellere ser som vor fører. Det gør mig ondt, at De tager Dem modstanden og den forskellige opfattelse af vor stilling så nær, som vi fik indtryk af, at De gjorde. Jeg vil oprigtig ønske, at De, hvad enten det sker på denne eller hin måde, må få held og lykke til at gavne vor sag. — Dette behøver jo dog ikke at udelukke, at der er delte meninger om måden, hvorpå kampen skal føres. Fremtiden vil nok afgøre, hvor væsentlig eller uvæsentlig denne meningsforskel er. — De bebrejdede os, at vi ikke afventede valgmoderne og kom frem med vor mening der. Jeg tænker ikke, De vil opretholde denne anke imod os. Jeg ville i hvert tilfælde kun nødig og tvungen af omstændighederne være med til at lave opposition på et offentligt valgmode til glæde for tyskerne og til skade for os. — Derimod har jeg ingen betænkelighed næret ved, at vi unge henvendte os til Dem personlig. — Jeg kan forsikre Dem, at vi kom i den bedste hensigt.

Ærbødigst

(sign.) N. J. Gotthardsen.«

Der skete nu dette, at H. P. Hanssen på et af sine vælgermøder i forsamlingshuset »Frej« i Tyrstrup den 14. 10. 1906, foranlediget af en tale, holdt af M. C. Mathiesen, fremdrog sagen om vor henvendelse til ham den 2. 9. på en for os ærekrænkende måde. Vi udsendte derfor efterfølgende redegørelse til pressen til offentliggørelse efter valget, der fandt sted den 23. oktober.

En redegørelse.

På et offentligt valgmode i forsamlingshuset »Frej« i Tyrstrup d. 14. okt. d. å. udtalte vor rigsdagskandidat. hr. landdagsmand Hanssen bl. a. følgende:

»Jeg blev eenstemmig opstillet af Vælgerforeningens bestyrelse og tilsynsråd. — En time senere blev jeg af et medlem forberedt på, at jeg kunne vente en deputation af unge mænd fra vesterengen. Jeg fralægger mig alt ansvar, men nu vil jeg tale rent ud. Der kom en sådan deputation, 5 helt unge mennesker kom for at forhøre mig i politik. Jeg henviste til min 20-årige virksomhed

og til Vælgerforeningens enstemmige opstilling. Jeg har kunnet konstatere, at slagplanen var lagt imod mig allerede dagen før, jeg blev opstillet«. Denne udtalelse har selvfølgelig gennem pressen såvel herhjemme som i kongeriget hurtigt fået en stor udbredelse. Et offentligt forsvar fra vor side er under disse omstændigheder nødvendigt og berettiget. Vi har ikke villet fremkomme med en redegørelse før efter valget.

Efter redaktør Jessens død bebudedes der såvel i tyske som i enkelte kongerigske blade en kursændring. Efter opstillingen ventede vi forgæves på, at hr. Hanssen klart og tydeligt havde udtalt, at kursen blev den gamle. Der skete ikke noget i den retning. Da vi mente, at en privat meningsudveksling var at foretrække for en avisfejde eller offentlig diskussion på vore valgsteder, enedes 6 yngre mænd fra forskellige egne i Nordlesvig, på een nær alle valgberettigede og i selvstændige stillinger, om at henvende sig til hr. Hanssen for at bede om en samtale, som denne velvillig tilstod os. 5 af os — den ene blev forhindret ved sygdom — rejste så til Åbenrå for i al stilfærdighed, men i den alvorligste hensigt, at begrunde vor opfattelse af stillingen og overrække ham en skriftlig fremstilling af vort standpunkt. Senere modtog den yngste af os på Vælgerforeningens vegne fra vor nuværende rigsdagsmand opfordring til at tale ved valgsteder, et kald, som denne med glæde fulgte. — Desmere forundret blev vi over det uventede angreb, hr. Hanssen rettede imod os på Tyrstrupmødet. Ved hr. Hanssens udtalelse fik det udseende af, at vi havde lagt en »slagplan« imod ham dagen før hans opstilling af Vælgerforeningen. Denne sigtelse må vi på det bestemteste tilbagevise. I den skriftlige henvendelse, vi personlig overrakte hr. Hanssen, er det tilstrækkelig tydeligt udtalt, at vi fuldt ud billigede Vælgerforeningens opstilling af hr. Hanssen til rigsdagskandidat. Der kan altså ikke være tale om et undermineringsarbejde fra vor side. Vor henvisning fremkom efter moden overvejelse; ingen af os har fortrudt, hvad der er sket i den retning.

Yderligere skal hidsættes efterfølgende brev fra mejeribestyrer H. Jensen, Tyrstrup, til H. P. Hanssen:

N. J. Gotthardsen

Tyrstrup mejeri, Kristiansfeld, d. 11/11 06.

....
Hr. rigsdagsmand Hanssen!

De skal nu snart indtage Deres plads som vor befolknings talsmand i den tyske rigsdag. Måtte Deres arbejde lykkes vel. Vi ved, at det ingenlunde er et behageligt hverv at være der som eneste »dansker«. Vi ved også, der lader sig ikke storbedrift udføre af en enkelt mand der. Gid De nu må kunne føle Dem tilfreds med virksomheden. Gud give Dem styrke og lykke til at tale vor retfærdige sag i Berlin, som og til Deres fremtidige arbejde for vor folkesag herhjemme.

Da jeg den 2. sept. i år rejste hjem efter sammen med de 4 andre yngre mænd at have overbragt Dem vor henvendelse, var jeg ikke glad. Allerede som barn var jeg så lykkelig at få øjet op for vor folkesags betydning for de åndelige værdier, der står på spil, for sagen maner til alvor og energiudfoldelse. Jeg har gen-

nem mine ungdomsår fulgt med i udviklingen herhjemme så godt som nogen, glædet mig over efter evner at kunne være med i arbejdet, glædet mig over hvert lyspunkt i vor hårde kamp, over hver udvidelse af vort nationale forsvar. Det har gjort mig ondt at være vidne til de rivninger, der fra tid til anden har fundet sted mellem »Fl. Av.« og Deres blad. Jeg troede, de kunne undgås, at de danske slesvigeres opfattelse af vor ret og dens hævdelse af vor stilling og vor kampmåde i nutiden ikke kunne være så forskellige, som disse bladfejder gav det udseende af.

Desværre har jeg taget fejl. Vor samtale den 2/9 kunne kun overbevise mig om, at dette virkelig var tilfældet. Deres syn på § 5, og det ansvar, De forbinder med i en valgtid, som rigskandidat rent ud at hævde denne vor hellige ret, forstår jeg fremdeles ikke: Vel ynder tyskerne den ikke, men valgtiden har vist befolkningens syn på den. Det er sikkert gået flere, som det er gået mig, man glædede sig over, at De nævnte vor traktatlige ret i Haderslev som over hver enkelt uforbeholden udtalelse, der senere fremkom fra vor befolkning på valgmøderne, men misbilligede den omtale, dens hævvelse fik af hr. landdagsmand J. Nielsen og hr. Schmidt, Haderslev.

En af Deres udtalelser til vi unge har jeg siden tidt tænkt på. De sagde den nævnte dag, at, om vi ikke indtog et mere mådeholdent standpunkt i vor politik, kunne prøjserne muligvis opkøbe alle danske slesvigske bøndergårde. Det har altid stået sådan for mig, at den eller de, der trofast med blanke våben kæmper for sandhed og ret og åndelig frihed, vil og må sejre trods millioner af mark, trods bajonetter og kanoner. Der er én, der har hjulpet os hidindtil, han vil også stå os bi fremdeles, om vi frejdige holder ud i kampen, om vi består ildprøven.

Jeg tror heller ikke, det gavner vor sag, om taktikken veksler med hver fører, vi vælger. Jeg kan ikke indse, at dette, som De udtalte, hidindtil har været tilfældet, udover det selvstændige personlige præg hver fører, hver talsmand altid vil give arbejdet i rigsdagen, og jeg mener, det er befolkningens politik, der hidtil er bleven ført. Jeg skal ikke komme ind på den forskellige opfattelse af forhandlingsspørgsmålet; i henvendelsen er der jo gjort rede for vort syn på dette.

Selv om jeg ikke var glad for de nævnte udtalelser over for vi unge, gjorde Deres store ansvarsfølelse indtryk på mig, jeg forstod Deres bevæggrunde bedre uden at billige dem. Jeg håbede da også, at De forstod os ret, ikke tvivlede om, at vi kun kom efter moden overvejelse i alvorlig hensigt. Den omstændighed, at den yngste af os, hr. Andr. Grau, kort tid efter på Vælgerforeningens vegne fra Dem fik indbydelse til at tale ved valg-møder, tydede da også derpå.

Desmere forundret blev jeg over det uventede angreb, De rettede mod os på Tyrstrupmødet. Jeg har måttet døje bebrejdelser over, at jeg ikke straks tog til genmæle. Grunden til, at jeg ikke gjorde det, er den samme, der gjorde, at vi 5 yngre mænd valgte at gå privat og personlig til Dem, den, at jeg ikke ville være med til at lave skandale, skabe mislyd på et valgmøde. Vi har efter valget drøftet tanken om en fælles offentlig redegørelse i bladene, der tillige skulle indeholde en henstilling til Dem om at offentliggøre henvendelsens ordlyd, som følge af, at sagen ved Deres udtalelse i Tyrstrup gennem bladene, såvel her hjemme som i kongeriget er kommen offentlig frem på en for os kræn-kende måde. Vi ville dog kun nødig give fortyskningspressen lejlighed til at tale alt for højt om »splittelse«. Flere af deltagerne har derfor anmodet mig om først at spørge Dem, om det ikke er Dem muligt ved en udførlig udtalelse at retlede den offentlige mening. Dette at yngre, valgberettigede mænd personlig, privat tolker deres anskuelse overfor rigsdagskandidaten kan ikke være nogen uværdig handling, fortjente ikke en offentlig, overlegen omtale fra Deres side, hr. Hanssen. De tålte endog, at en enkelt røst råbte fy! uden at oplyse forsamlingen om, at vi kom til Dem i en alvorlig hensigt, åbent og ærligt. Deres udtalelse os angående trænger derfor til en nøjere forklaring.

Det er således misvisende kun at nævne vesteregnet, vi var fra forskellige egne i Nord-Slesvig. Der var 6 mænd, der rettede henvendelsen til Dem. Hr. N. J. Hørlyck, Rurup, var kun ved sygdom forhindret i at komme med og underskrive henvendelsen den pågældende dag.

Det er misvisende at tale om »helt unge mennesker«, når disse (med undtagelse af hr. Andr. Grau) alle er valgberettigede og i

selvstændige stillinger. Det var ligeledes misvisende, når De sagde, at vi »kom for at forhøre Dem i politik«. De ved, hr. Hanssen, og det fremgår også af den skriftlige henvendelse, at dette ikke var grunden til vort komme. Det er os alle uforståeligt, hvorledes De kunne give det udseende af, at vi havde lagt en slagplan mod Dem endog dagen før Deres opstilling. Det fremgår jo tydeligt af den skriftlige henvendelse, at vi fuldtud billiger Vælgerforeningens afgørelse med hensyn til Deres opstilling. Vi forhandlede først kun og enedes om henvendelsen *efter* Deres opstilling. De gjorde os uret, hr. rigsdagsmand Hanssen, når De på Tyrstrup-mødet omtalte vor henvendelse i en forbindelse og på en måde, der har gjort, at vi let bliver og er blevne beskyldt for undermineringsarbejde.

Jeg beder Dem derfor på egne og flere af deltageres vegne om en forklaring af Deres udtalelse på »Frej«.

En kendsgerning er det jo, at følgen deraf blev, at vælgere, der i al stilfærdighed privat henvendte sig til Dem i et vigtigt spørgsmål, blev stillede i gabestokken, på en måde offentlig latterliggjorte. Dette var måske ikke Deres hensigt, hr. rigsdagsmand Hanssen, men siden det er sket, beder jeg Dem på egne og flere af deltageres vegne træde op derimod.

Især af hensyn til de øvrige deltagere, beder jeg Dem høfligst svare mig med det første.

M. m. agt.

Hans Jensen, mejeribestyrer.

Brevsvar fra H. P. Hanssen.

Berlin, rigsdagen, d. 15/11 06.

Hr. mejeribestyrer Jensen.

Deres brev af 11. ds. modtog jeg i går aftes hernede i Berlin. Jeg skal straks svare på det. Mit svar til hr. M. C. Mathiesen på »Frej« var selvfølgelig ikke ensidigt rettet til Dem, er heller ikke bleven og kunne heller ikke blive således opfattet. Det fremkom som et uforberedt nødværge overfor fortsatte forsøg på at mistænkeliggøre min politiske holdning og vanskeliggøre mit poli-

tiske arbejde. Til nærmere forklaring af mine udtalelser blot følgende: Det står fast, at der dagen før, Vælgerforeningen opstillede mig som rigsdagskandidat, blev truffet aftale i Flensborg om, at en del unge mænd skulle rette en henvendelse til mig. Hr. P. Jessen, før i Daler, har selv udtalt dette over for hr. M. Andresen i Åbenrå, og grosserer Lorens Poulsen i Flensborg har $\frac{1}{2}$ time, efter at jeg var opstillet meddelt mig, at der ville blive rettet en henvendelse til mig fra »Ungdommen på vesteregnet«. Ordene »slagplanen imod H. P. Hanssen er lagt, og den vil blive gennemført«, har hr. A. Svensson, Flensborg, brugt over for Jørgen Eriksen fra Oksbøl, da han påtalte den agitation, der var sat i scene imod mig. Min citering af dette ord sigter altså ikke til Dem og Deres venner, som overrakte mig henvendelsen.

At De og Deres venner først har forhandlet om sagen, efter at jeg var opstillet som rigsdagskandidat, ændrer ikke den kendsgerning, at De desuagtet har været med til at udføre en plan, som var lagt, før jeg blev opstillet. — Henvendelsen, som De overrakte mig, var ikke undertegnet af N. J. Hørlyck, lige så lidt som af J. Sørup, N. Nissen, Viby, Duus, Tandshede og andre, hvem den har været forelagt. Da Hørlyck heller ikke senere har tiltrådt henvendelsen eller på anden måde givet til kende, at han billigede den, kan jeg selvfølgelig ikke regne med dette. Deres henstilling til mig om ved en udførlig udtalelse at retlede den offentlige mening agter jeg ikke at tage til følge. Skulle jeg gøre dette, måtte jeg tale rent ud, både hvad jeg ovenfor har antydnet og adskilligt andet og bl. a. fremdrage breve, som offentligheden helst ikke bør have kendskab til. Dermed ville sagen være dårlig tjent. Jeg vil derfor fremdeles indskrænke mig til det nødvendigeste forsvar. De taler om, at jeg har gjort Dem uret. Det ord skulle De nødig bruge overfor mig. Jeg har ikke været den angribende og ikke indladt mig på at give Dem forskrifter. Uret — det har De gjort, som i mit eget hus har budt mig, hvad ingen tysker har vovet at byde mig under 20 års kamp.

Ærbødigst

H. P. Hanssen.

Brev fra N. J. Gotthardsen til H. P. Hanssen.

Nørmark d. 25. 11. 06.

Hr. rigsdagsmand Hanssen.

Fra H. Jensen i Tyrstrup har jeg fået tilsendt en afskrift af Deres brev til ham dateret d. 15. novbr. I dette gør De Dem skyldig i flere fejltagelser, som jeg i sagens interesse ber om lov til at rette. De skriver blandt andet: »Det står fast, at der dagen før Vælgerforeningen opstillede mig til rigsdagskandidat, blev truffet en aftale om, at en del unge mænd skulle rette en henvendelse til mig«. Dette er for så vidt fejlagtig, som der fra først af var tale om og tænkt på, at henvendelsen til Dem skulle underskrives af både ældre og yngre mænd fra forskellige dele af landet. Når De påstår, at aftalen er truffen i Flensborg, så er dette måske ikke helt korrekt. Den pågældende dag var blandt andre møller Jacobsen, Brøns, Fr. Hoyberg, Visby, D. Hansen, Møgeltønder, og jeg i Flensborg. Tanken om henvendelsen til Dem er falden i samtalens løb. Om dette så er sket på vejen til eller fra Flensborg eller i selve byen er ligegyldigt. Hr. Svenssons ytring over for J. Eriksen får stå for hans egen regning. Iøvrigt ved jeg, at hr. Svensson bestrider at have udtalt sig sådan, og at han i den anledning har henvendt sig til J. Eriksen. Når De derimod anfører ytringen og tilsyneladende lægger så stærkt vægt på den, kunne det tyde på, at De mener, at tanken er opstået på Flensborg Avis' kontor og udgået fra dette blads medarbejdere, eller om De vil fra andre, der står bladet nær. Intet af dette er tilfældet. Men selv om så var, kunne der ikke siges noget til det. Fl. A. og vi alle ved, at De før har set og endnu seer anderledes på vigtige spørgsmål i vort forsvar end redaktør Jessen og mange andre med ham. Fl. A. har sagt sin mening om forskellen i standpunkterne så stærkt, at det i Deres blad er blevet betegnet som undermineringsarbejde. Fl. Av. kunne billigvis ikke gøre mere. Ville det da have været så underligt, forudsat, at De ikke frakender bladet saglige grunde til dets kritik, om det havde set sig om efter støtte fra folket. Jeg ville i hvert tilfælde have fundet det meget naturligt og fuldt forsvarligt. Men som sagt tanken er kommen fra folket. Vi unge har ikke ladet os bruge som redskab i andres

hænder. Vi har handlet af egen drift, af fri vilje og efter egen overbevisning og på eget ansvar. Af interesse for vor sag kom vi til Dem. Åbent og ærligt. Vi nærrede ingen bagtanker imod Dem. Vi ønskede ikke, at De skulle trække Dem tilbage. Vi billigede fuldt ud Vælgerforeningens valg, men vi vil ikke have munden lukket og kun stemme, men pænt tie stille. Der gaves ingen bedre måde at komme frem med vor mening på end sket er. Vor sag er bedst tjent med, at der tales rent ud. Der er endvidere ikke sket nogen henvendelse til J. Sørup i Gram eller til nogen anden udover Nis Nissen, Viby, og Duus, Tandshede. N. Nissens afslag kom først i sidste øjeblik og var som følge deraf skyld i, at det ikke som oprindeligt tænkt kom 7 i stedet for 6. Da det kom, fremgik det tilstrækkelig af svaret, at han grundig havde misforstået det hele. Iøvrigt finder jeg, det er en ærlig sag at tage fejl af et menneskes overbevisning. Om tanken om henvendelsen til Dem er kommen frem før eller efter Deres opstilling finder jeg komplet ligegyldig. Den kunne for den sags skyld godt være kommen frem umiddelbart efter redaktør Jessens død, selv om den billigtvis ikke kunne udføres, før De var opstillet. Ingen kunne vel være i tvivl om, at De ville blive Jessens efterfølger. Og netop fordi vi kendte Deres politiske fortid og meninger, var der grund til, at tanken kunne komme frem, før De var opstillet.

Vi kom for at sige vor mening og for at bede Dem om, så vidt Deres egen overbevisning tillod det i sagens interesse at tage det videst gående hensyn til vor. Denne vor, for sagen såvel som for Dem velmenende færd fortjente ikke, som sket er ved mødet i Tyrstrup, at stemples som en uværdig handling — at latterliggøres. Ikke for vor, men for sagens skyld tror jeg, det ville være gavnligt, om De kunne finde en eller anden form, under hvilken De over for offentligheden kunne vise, at De havde misforstået os, så den offentlige mening derved kan retledes, og det ikke for fremtiden skal gælde, at vælgere ikke har lov til at tale med deres rigsdagskandidat, selv om deres meninger ikke falder sammen med hans.

Deres ærbødige
N. J. Gotthardsen.

Hverken på dette brev eller brevet af 3/9 1906 modtog jeg noget svar fra H. P. Hanssen.

Ved nu 53 år senere at mødes med sagens aktstykker og breve, undres jeg højligen over, at disse i sin tid kunne give anledning til en så heftig strid, som tilfældet var.

Der er for mig ingen tvivl om, at grænsestriden efter den første verdenskrig i 1918—20 viser den samme forskel i vore folkelige nationale grundsynspunkter, som de, der her er peget på.

Også af den grund mener jeg, en offentliggørelse og omtale af sagen nu kan have sin berettigelse.